

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

BNT ./ riksåklagaren ang. självständigt förverkande

(Svea hovrätts dom den 17 september 2025 i mål B 11283-25).

Riksåklagaren har förelagts att svara skriftligen på överklagandet.

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom och avstyrker prövningstillstånd.

Bakgrund

BNT har genom hovrättens i dessa delar lagakraftvunna dom dömts för narkotikabrott under tiden den 5 februari – den 1 april 2025 och för involverande av underårig i brottslighet under tiden den 5 februari – den 13 mars 2025. Påföljden har bestämts till fängelse i fem månader.

Hovrätten har med stöd av 36 kap. 5 § brottsbalken (självständigt förverkande) förklarat att i beslag tagna kapitalvaror och kontanter till ett sammanlagt värde av 252 058 kr ska förverkas från BNT samt att beslagen ska bestå.

Överklagandet till Högsta domstolen

BNT yrkar att åklagarens yrkande om förverkande ska ogillas och att beslagen ska hävas.

Han anför bl.a. att det i hans fall finns lagliga inkomster som överstiger värdet av den aktuella egendomen. Han åberopar en egen beräkning som enligt honom visar att hans nettoinkomst med råge överstiger värdet på den egendom som åklagaren yrkat ska förverkas.

Enligt hans uppfattning är det av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar hans överklagande eftersom det är fråga om ny lagstiftning och då hans situation enligt honom utgör ett gränsfall.

Grunderna för min inställning

Av 36 kap. 5 § första stycket brottsbalken följer att om det är klart mera sannolikt att egendom härrör från brottslig verksamhet än att så inte är fallet,

ska egendomen förverkas (självständigt förverkande). I stället för egendomen får dess värde förverkas.

Paragrafen tillkom genom 2024 års reform¹ som trädde ikraft den 8 november 2024 och handlar om förverkande av oförklarade tillgångar. Det rör sig alltså inte om förverkande av vinst från ett konkret brott. Bestämmelsen syftar bl.a. till att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 2024/1260 av den 24 april 2024 om återvinning av tillgångar och förverkande.

I kommentaren till brottsbalken uttalas bl.a. följande (Bäcklund m.fl., Brottsbalken, En kommentar, [1 juli 2025 JUNO] kommentaren till 36 kap. 5 §):

Åklagaren har bevisbördan för att egendomen härrör från brottslig verksamhet och beviskravet är att det ska vara klart mera sannolikt att egendomen härrör från brottslig verksamhet än att så inte är fallet.

Om det visar sig att det sammanvägda värdet av den bevisning som har åberopats till stöd för bevis temat (att egendomen härrör från brottslig verksamhet) inte är så högt att det räcker för att egendomen ska få förverkas saknar bevisning som har åberopats mot temat betydelse. Om däremot bevisningen är så stark att den i sig är tillräcklig för att beviskravet ska vara uppfyllt, måste den enskildes berättelse och bevisning som stöder denna granskas (förklaringsbörda). Den enskilde behöver då alltså förklara hur han eller hon har kommit i åtnjutande av egendomen i fråga. Sådana förklaringar kan komma att involvera även närståendes ekonomiska förhållanden och förehavanden. Motbevisas därigenom det som åklagaren påstår ska förverkandeyrkandet avslås. Likaså ska förverkandeyrkandet avslås om den enskildes berättelse och annan bevisning som har åberopats mot bevis temat tar sådan styrka från de bevisfakta som talar för att egendomen härrör från brottslig verksamhet att beviskravet inte är uppnått. Det är bara om den enskilde inte lyckas prestera en förklaring tillräcklig för att förringa värdet av den bevisning åklagaren lagt fram till styrkande av sitt påstående som egendomen ska förverkas. I de fall åklagaren har uppfyllt sin bevisbörda, åläggs den enskilde en förklaringsbörda för hur han eller hon kommit åt egendomen på ett lagligt sätt. För att beviskravet ska vara uppfyllt krävs att den samlade bilden av de omständigheter som åklagaren lägger fram innebär att den klart mest sannolika förklaringen till den aktuella egendomens ursprung är att den härrör från brottslig verksamhet. Eftersom det kan tänkas att övriga förklaringar framstår som helt osannolika, måste det kravet också uppställas på utredningen att det i sig ska framstå som sannolikt att egendomen härrör från brottslig verksamhet.

Beviskravet är lägre än vad som krävs för en fällande brottmålsdom, där rimliga alternativa förklaringar praktiskt sett ska kunna uteslutas, men högre

¹ Prop. 2023/24:144, bet. 2024/25:JuU3 och rskr. 2024/25:9.

än vad som gäller för utvidgat förverkande. Stor vikt bör läggas vid bedömningen av åklagarens finansiella utredning.

Frågan om egendom härrör från brottslig verksamhet måste alltid avgöras utifrån en helhetsbedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. Det krävs i och för sig inte att det finns en koppling mellan innehavet av viss egendom och förekommande brottslighet – exempelvis genom att den som innehar egendomen är knuten till en kriminell gruppering – för att förverkande ska kunna ske. Däremot kan det naturligtvis, tillsammans med övriga omständigheter, ha betydelse för bedömningen av om beviskravet är uppfyllt i det enskilda fallet. Att egendom härrör från brottslig verksamhet är alltså ett konklusivt rekvisit, dvs. att de omständigheter som åklagaren lyckats styrka leder rätten till denna slutsats. I praktiken leder det till att var och en i vissa fall måste kunna förklara hur tillgångar förvärvats och finansierats och hur en förmögenhet har byggts upp.

Min bedömning

Tingsrätten har beträffande frågan om självständigt förverkande uttalat bl.a. följande (domen s. 11).

BNT har medgett att det i alla delar är hans egendom. Han har också sagt att åklagaren värderat egendomen på ett korrekt sätt med undantag för elsparkcykeln som han köpt begagnad till drygt halva priset som det åklagaren angett.

Åklagaren har, enligt tingsrätten, lagt fram en robust utredning beträffande BNTs inkomster, ekonomiska tillgångar och skulder. De tillgångar som tagits i beslag kan i ljuset av den utredningen inte alls förklaras med lagliga inkomster eller tillgångar. Vad BNT anfört om att han fått pengar från anhöriga, haft låga levnadsomkostnader, och att samma pengar vid många tillfällen satts in och tagits ut på Avanza och på hans konton för spel samt att han vunnit på spel kan inte förändra den bedömningen.

Med hänsyn till det anförda och till vad som kommit fram i övrigt om BNTs person och tidigare brottslighet anser tingsrätten vid en sammantagen bedömning att det är klart mera sannolikt att all egendom härrör från brottslig verksamhet än att så inte är fallet. Åklagarens krav på självständigt förverkande ska därför vinna fullt bifall.

Hovrätten, som instämde i tingsrättens bedömning, har för egen del uttalat bl.a. följande (hovrättens dom s. 4).

I fråga om talan om självständigt förverkande enligt 36 kap. 5 § brottsbalken mot BNT konstaterar hovrätten att frågan om huruvida egendom härrör från brottslig verksamhet ska avgöras utifrån en helhetsbedömning av omständigheterna i det enskilda fallet (se prop. 2023/24:144 s. 421). Hovrätten gör mot bakgrund av den finansiella utredningen och vad som i övrigt har framkommit ingen annan bedömning än den som tingsrätten har gjort. Åklagaren har dock i hovrätten klargjort att talan om självständigt förverkande avser den aktuella egendomen.

Eftersom tingsrätten i sitt domslut har beslutat att förverka värdet av egendomen, ska tingsrättens dom ändras i detta avseende.

Jag instämmer i domstolarnas bedömningar med följande tillägg.

BNT, som tidigare dömts för bl.a. bedrägeri, ringa narkotikabrott och vapenbrott, har genom nu aktuell dom dömts för narkotikabrott bestående i dels överlåtelse av narkotika och dels innehav av narkotika som han haft för avsikt att överlåta samt också för involverande av underårig i narkotikaförsäljning. Den typ av brottslighet BNT dömts för är generellt sett inkomstbringande, vilket i sig talar för att de dyrbara kapitalvaror som omfattas av åklagarens förverkandeyrkande har finansierats med medel från brottslig verksamhet. Av den finansiella utredning som åklagaren åberopat framgår att BNT enligt uppgift från Skatteverket haft en legal nettoinkomst under åren 2019-2024 om totalt 223 677 kr, vilket ger en genomsnittlig årlig nettoinkomst om ca 37 279 kr vilket i sin tur ger en genomsnittlig månatlig nettoinkomst om 3 106 kr, vilket knappast ens kan täcka en vuxen persons levnadsomkostnader trots att dessa uppgetts vara låga. Även om andra tillgångar såsom spelvinster och inbetalningar med Swish från närstående beaktas kan jag konstatera att det finansiella underskottet² är så pass stort att de legala medel BNT haft inte kan förklara inköpen av de kapitalvaror som omfattas av förverkandeyrkandet. Det bör också framhållas att BNT har en restförd skuld hos Kronofogden med 127 509 kr bestående i skadestånd på grund av brott, vilken han alltså inte förmått betala. Jag kan således inte instämma i försvarets beräkningar och anser heller inte att detta fall utgör ett gränsfall. Hovrättens domslut bör således fastställas.

Prövningstillstånd m.m.

Av 54 kap. 10 § rättegångsbalken följer att prövningstillstånd får meddelas endast om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens) eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvillan förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (extraordinär dispens).

För prejudikatdispens krävs att ett avgörande av Högsta domstolen får generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en prövning i Högsta domstolen kan alltså inte föranleda prövningstillstånd på denna grund (Fitger, Rättegångsbalken, s. 54:26).

Det kan generellt sett, när det som här är fråga om ny lagstiftning, finnas anledning för Högsta domstolen att uttala sig om olika gränsdragningsfrågor som inte är tydligt behandlade i motiven eller om underrättspraxis utvecklas i olika riktning.

² Enligt den finansiella utredningen uppgick BNTs genomsnittliga utgifter under åren 2019-2024 till 22 945 kr per månad.

Lagstiftningen om självständigt förverkande har nu varit ikraft under drygt ett år och någon mer omfattande underrättspraxis har ännu inte kommit att utbildas. Det bör också framhållas att regeringen tillsatt en utredning som ska se över ett antal frågor om förverkande. I uppdraget till utredaren ingår bland annat att följa tillämpningen av den nya förverkandelagstiftningen, redovisa sina iakttagelser och vid behov lämna förslag om författningsändringar som kan komplettera lagstiftningen (Dir. 2024:122). Utredningen, som antagit namnet 2025 års förverkandeutredning, ska redovisa sitt uppdrag senast den 19 februari 2026 (Dir. 2025:78).

Som jag redogjort för ovan visar den utredning som åklagaren lagt fram att förutsättningarna för självständigt förverkande i detta fall är uppfyllda. Vad försvaret anfört ändrar inte den bedömningen. Enligt min bedömning utgör detta fall således inte något gränsfall. Jag kan därför under alla omständigheter inte se att detta mål är lämpligt för en prövning i Högsta domstolen.

Jag avstyrker prövningstillstånd.

Bevisuppgift m.m.

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och med mina synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall prövningstillstånd meddelas.

Eva Thunegard

My Hedström

Kopia till
Utvecklingscentrum
Åklagarkammaren i Falun (AM-152384-24)
Kammaråklagaren Jimmy Skogström